

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksu SWOT-analyysi

**Selvitys tulevaisuuslautakunnalle järjestämissuunnitelman
päättökseen tueksi**

Tulevaisuuslautakunta 28.5.2026

Toimialuejohtaja Leena Mämmi-Laukka

Vaihtoehdot lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksulle

- VE 1: Tasasuuruinen maksu
- VE 2: Maksuton
- Nykyinen tulosidonnainen maksu ei ole yhdenvertainen, siitä olisi jokatapauksessa luovuttava

VE1: Tasasuuruinen kotipalvelun maksu – SWOT analyysi

Vahvuudet	Heikkoudet	Mahdollisuudet	Uhat
<p>Selkeä, helposti ymmärrettävä ja yhdenvertainen maksumalli kaikille asiakkaille</p> <p>Palvelun saavutettavuus paranee: Yhdenmukainen linja omaan tuotantoon ja ostopalveluun (tasapuolisuus), linjautuu palvelusetelin omavastuun tasoon</p> <p>Yhdenvertaisuus vahvistuu ja mahdollistaa joustot: pienituloisille ja erityistä tukea tarvitseville maksu voidaan alentaa tai poistaa päätöksellä</p> <p>Hallinnollisesti kevyt: ei laajaa tuloseelvitysten käsittelyä, säästää työaika</p> <p>Varhaisen tuen näkyvyys lisääntyy, vahvistaa ennaltaehkäisyä</p>	<p>Voi lisätä tarvetta tapauskohtaiseen harkintaan (päättöksenteko kuormittuu jonkin verran)</p> <p>Ei automaattisesti huomioi asiakkaiden maksukykyä samalla tavalla kuin tulosidonnainen maksu</p>	<p>Mahdollistaa palvelun laajemman saavutettavuuden ja oikea-aikaisen käytön (malli on selkeä)</p> <p>Voidaan vaiheittain kehittää: seurannan perusteella tarkennetaan maksutasoa ja huojennuskäytäntöjä</p> <p>Yhtenäinen maksumalli helpottaa viestintää asiakkaille ja yhteistyökumppaneille</p> <p>Parantaa palvelun käyttöasteen ennakoitavuutta ja resurssien suunnittelua</p> <p>Tukee ehkäisevän työn vahvistamista myös tavoitteellisemmassa työssä (varhainen tuki ennen raskaampia palveluja, esim. Varhainen perhetyö)</p>	<p>Kustannusten kasvun paine, joskin vaikuttavuuden näkökulma paremmin hallittavissa ja ennakoiden kasvu maltillisempaa</p>

VE 2: Maksuton kotipalvelu SWOT - analyysi

Vahvuudet	Heikkoudet	Mahdollisuudet	Uhat
<p>Palvelun saavutettavuus paranee: taloudellinen kynnys poistuu, perheillä matalampi kynnys jatkaa palvelua kahden viikon maksuttoman jakson jälkeen. Toisaalta huojennuksella tähän on päästy jo nyt tarpeen mukaan.</p> <p>Yhdenvertaisuus voi vahvistua</p> <p>Hallinnollinen työ kevenee osin: maksupäätösten käsittely ja laskutus vähentyvät, hallinnollisten lausuntojen tarve poistuu maksun huojentamiseksi</p> <p>Varhaisen tuen näkyvyys lisääntyy, vahvistaa ennaltaehkäisyä</p>	<p>Palvelun kohdentuminen heikkenee: palvelua käytetään/myönnetään tilanteissa, joihin se ei ole tarkoitettu</p> <p>Palvelun luonne muuttuu: varhaisesta, tavoitteellisesta tuesta voi kehittyä yleinen kotiapu, joka pitkittää asiakkuuksia</p> <p>Nykyinen joustava maksuhuojennusmalli menettää merkityksen</p> <p>Vaikuttavuuden osoittaminen vaikeutuu: maksuttomuus voi heikentää tavoitteellisuutta ja arvioitavuutta</p> <p>Palvelusetelijärjestelmän epäyhdenvertaisuus korostuu / palveluseteli järjestämistapana voi olla haaste toteuttaa: palveluseteliä ei voida tehdä maksuttomaksi samalla tavalla. Edellyttää palvelusetelin sääntökirjan päivittämistä ja arvon määrittystä tasasuuruiseksi seteliksi ja palvelusetelituottajaksi uudelleen hakeutumista – nyt tulosidonnainen asiakasmaksu</p> <p>Oman tuotannon kapasiteetin rajallisuus, kustannusten kasvu muissa ostopalveluissa (perhetyö, tukihenkilöt)</p>	<p>Varhaisen konkreettisen tuen vahvistaminen (jos kohdennus onnistuu): mahdollisuus tavoittaa osa perheistä aiemmin?</p> <p>Yhtenäiset käytännöt koko alueelle: maksuttomuus voi selkeyttää järjestelmää eri kunnissa, tasasuuruinen tuki jo yhtenäistäisi, ei vaadi maksuttomuutta</p> <p>Uusien palvelumallien kehittäminen: esim. lyhyet, rajatut interventiot selkeästi määritellyille kohderyhmille on jatkossa tarpeen</p> <p>Maksuttomuus voi tuottaa tietoa lapsiperheiden arjen tuen tarpeista ja tätä tietoa voidaan hyödyntää palvelujen suunnittelussa, resurssien kohdentamisessa ja lapsiperheiden hyvinvointia koskevassa päätöksenteossa jatkossa</p>	<p>Kysynnän hallitsematon kasvu, palvelua käytetään tilanteissa, jotka eivät vastaa myöntämiskriteerejä: resurssit eivät riitä niille, joilla suurin tarve. Hallinnollisen ja koordinoinnin tarve kasvaa: - kielteisten päätösten määrä kasvaa.</p> <p>Virheellinen käyttö perheet hakevat palvelua, vaikka tarkoituksenmukaisempi ratkaisu olisi muu (esim. itse ostettu apu, järjestöt). Palvelua käytetään esimerkiksi varhaiskasvatuksen tuen korvaajana (ei tarkoituksen mukaista)</p> <p>Kustannusten kasvu ilman vaikuttavuuden lisääntymistä asiakasmaksutulo on jo nyt pieni suhteessa kustannuksiin, huojennuspäätökset tehty tarpeen mukaan: maksuttomuus lisää volyyymia ilman varmaa hyötyä, kriteerien noudattamatta jättämisen riski</p> <p>Henkilöstökuormituksen kasvu ja saatavuusongelmat: ostot lisääntyvät</p> <p>Vaikutus muihin palveluihin: Resurssin käyttö vahvemmin kotipalveluun vie esim. Tukihenkilöpalvelua ostopalveluihin sekä varhaisen tuen perhetyö, joka on osa strategian mukaista varhaisemman tuen palvelua, jää toteuttamatta</p>

Skenaariolaskenta maksuttoman kotipalvelun kustannusten kasvusta vuositasolla

- Palvelusetelin ja ostopalvelun hinnannousun lisäkustannukset olisivat n. **42 000 e** (laskettu 4 %:n mukaan)
- Asiakasmäärän arvioitu nousu aiheuttaa lisäkustannuksia palveluseteliin **152 000-253 000 e** ja ostopalveluun **84 000 e – 169 000e** riippuen asiakasmäärän prosentuaalisesta noususta
- Lisäksi on huomioitava oman toiminnan asiakasmäärän kasvu, joka olisi siirrettävä joko palvelusetelille tai ostopalveluun.
 - Lisäkustannuksia 30-50 %:n asiakasmäärän nousulla, nykyisellä suhdeluvulla palveluseteli/ostopalveluun sijoittumisella, kustannusten lisäys palveluseteliin **96 000-160 00 e** ja ostopalveluun **143 000-286 000 e**
- **Asiakastuotot v. 2025 20 000 e**

Yhteensä skenaario kustannusten nousulle 452 000 e – 930 000 e

Miksi tasasuuruinen maksu on esityksenä?

- Nykyinen tulosidonnainen maksu ei ole yhdenvertainen alueellisesti
- Pohteella käytössä 2vkon maksuton lapsiperheiden kotipalvelu
- Täysin maksuttomaan kotipalveluun liittyvät isot kustannusten ja resurssien kasvupaineet
- Maksuttomalla kotipalvelulla ei arvion mukaan saavuteta varhaista tukea aiempaa enemmän, eikä sillä ole tutkimusten eikä käytännön mukaan osoitettu vaikutuksia huostaanottojen vähenemiseen.
- Tasasuuruinen maksu mahdollistaa kohdistamisen tasa-arvoisemmin ja erityistilanteet huomioiden. Myös tähän esitykseen liittyy riskinä asiakasmäärän kasvu, mutta hallittavammin.
- Tasasuuruudessa hallinnollinen työ kevenee ja lisäksi delegoinnin avulla voidaan huomioida erityisryhmät ja pienituloiset, ja myöntää palvelu kokonaan maksuttomana.

